

Broj: 0104- 1438/1

Podgorica, 17.03.2009.godine

Vezano za dopis Ministarstva Finansija br. 02-1955/1 od 13.03.2009.godine, a povodom zahtjeva Prve banke za prolongiranje roka otplate dijela sredstava odobrenih Ugovorom o kreditnoj podršci u iznosu od 33 mil EUR-a, daje se sljedeće

**MIŠLJENJE O LIKVIDNOSTI
PRVE BANKE CRNE GORE AD PODGORICA osnovane 1901 godine
sa ocjenom finansijskog stanja Banke**

Zakonom o mjerama za zaštitu bankarskog sistema i Pravilnikom o bližim uslovima i postupku izdavanja garancija i obezbjeđivanja kreditne podrške bankama, pored ostalog je predviđeno da je prethodni uslov za korišćenje kreditne podrške mišljenje Centralne banke o likvidnosti banke. Kako se u konkretnom slučaju radi o prolongiranju roka otplate dijela sredstava odobrenih Ugovorom o kreditnoj podršci u iznosu od 33 mil EUR-a, a ne o odobravanju nove kreditne podrške, smatramo da Centralna banka nije u zakonskoj obavezi da obezbijedi Ministarstvu finansija mišljenje o likvidnosti Prve banke

Takodje imajući u vidu i trenutno finansijsko stanje Banke i ocjenu Centralne banke o očekivanim kretanjima, smatramo neophodnim da dostavimo bliže informacije o likvidnosti Banke kao i podatke o uticaju finansijskog stanja na stepen ugroženosti interesa deponenata i povjerilaca Banke.

I Analiza zahtjeva Prve banke

Prije svega, smatramo neophodnim da se najprije osvrnemo na pismo Prve banke Ministarstvu finansija u kojem Prva banka navodi „da bi se prolongiranjem dijela obaveze prema Ministarstvu finansija u iznosu od 33 mil. EUR-a očuvala likvidnost Banke i obezbijedilo njeno normalno funkcionisanje u domenu platnog prometa“.

Naime, prema podacima koje je Banka obezbijedila Centralnoj banci tokom neposredne kontrole poslovanja Banke, Banka ima neizmirenih obaveza u domaćem i ino platnom prometu u iznosu većem od 21 mil. EUR-a. Pored tog iznosa, Banka nije izmirila ni obavezu prema Centralnoj banci u iznosu od 10 mil EUR-a, po osnovu korišćenja sredstava obavezne rezerve. Takodje, Banka sigurno ima značajne obaveze prema zahtjevima komitenata o čemu izbjegava da izvijesti Centralnu banku. Prema tome, prolongiranjem obaveza prema Ministarstvu finansija ne bi se očuvala likvidnost jer će banka i dalje biti nelikvidna i neće se obezbijediti njeno normalno funkcionisanje u domenu platnog prometa, jer ostaje najmanje 31 milion eura neizmirenih obaveza i Banka ostaje da bude evidentno nelikvidna počev još od 14.01.2009. godine.

Pored toga, nije tačna ni konstatacija Banke da "zahvaljujući kreditnoj podršci Vlade Crne Gore, kao i aktivnostima Banke u oblasti poboljšanje naplate kredita i očuvanja depozita, likvidnost Banke je dovedena na viši nivo", jer je banka trajno nelikvidna od 14.01.2009. godine, a vrlo su skromni rezultati poboljšane naplate kredita uz značajan odliv depozita što proizilazi iz elaboracije u kasnijem dijelu teksta.

Takodje je vrlo problematičan način izmirenja obaveze Prve Banke prema Ministarstvu finansija. Naime, Banka je obavijestila ovlašćeno lice Centralne banke da je dio obaveze po osnovu Ugovora o kreditnoj podršci u iznosu od 11 mil. EUR-a izmirila iz depozita JP Regionalni vodovod CG Primorje koji je namijenjen za realizaciju projekta izgradnje regionalnog vodovoda u primorskim opštinama Crne Gore. Uvidom u izvršene transakcije u RTGS sistemu Centralne banke evidentno je izvršeno jedanaset transakcija od po 1 mil EUR-a sa glavnog računa Državnog Trezora u korist klijenta Prve banke, JP Vodovod CG Primorje tokom nepunih pola sata. Prva banka je u istom periodu, u jedanaest transakcija od po 1 mil EUR-a prenosila sredstva na glavni račun državnog trezora. Opisani način obavljanja transakcija između Ministarstva finansija i Prve banke, ukazuje na nespornu činjenicu da je Banka izmirila obavezu prema Ministarstvu na način što je 1 mil EUR-a jedanaest puta primila i jedanaest puta vratila Ministarstvu, kao što se vidi iz narednog pregleda.

Promet na računu Ministarstva finansija na dan 13.03.2009.godine.

Poč stanje	Debit	Credit	zavr stanje	Debit	Credit
62,071.24	13,000,582.37	12,958,467.24	19,956.11	1 714	15

Promet na računu Prve banke na dan 13.03.2009.godine

Počet stanje	Debit	Credit	zavr stanje
19.894,44	11.903.465,93	11.926.690,10	43.118,61

Proizilazi da je nivo obaveza Banke ostao isti i da je samo dio preuijet na Regionalni vodovod sa neizvjesnijim rokovima dospijeća.

II Likvidnost Prve banke

Prema preliminarim nalazima iz neposredne kontrole poslovanja Banke koja je u toku, likvidnost Banke se značajno pogoršala u odnosu na 31.12.2008.godine, obzirom da se od početka tekuće kontrole (23.02.2009. godine), iznos nedostajućih sredstava po podnijetim a neizmirenim nalogima konstantno povećava.

Naime, na dan 12.03.2009.godine Banka ima nedostatak likvidnih sredstava za izmirenje obaveza u domaćem i ino platnom prometu u iznosu većem od 21 mil.€, od čega 12 mil.€ u domaćem i preko 9 mil. € u ino platnom prometu.

RTGS nalozi na viziranju (Izvor: RTGS baza podataka)

Datum	Raspoloživo stanje u RTGS-u	RTGS nalozi na viziranju
24.02.2009	103.248,51	-8.619.324,26
12.03.2009	107.472,50	-12.059.106,08

Pregled neviziranih doznaka u ino platnom prometu

Datum	Iznos EUR	Iznos AUD	Iznos USD
25.02.2009	-6.566.816,97	-300.000,00	-53.500,00
12.03.2009	-8.374.375,93	-400.000,00	-154.867,53

Informacije kojima kontrola trenutno raspolaže ukazuju da je finansijsko stanje u Banci loše i da je banci hitno potrebno 75 miliona EUR-a dodatnih sredstava kako bi izmirila samo dospjele obaveze/osim 21 mil. EUR-a neizmirenih naloga i 33 mil. EUR-a obaveza po kreditu Ministarstvu finansija, 10mil. EUR-a prema CBCG po osnovu obavezne rezerve i 11 mil. EUR-a prema JP Regionalni vodovod CG/.

Pored toga, Banka nije kontroli dostavila podatke o zahtjevima fizičkih lica za povlačenjem depozita. Međutim, na osnovu gapova ročne uskladenosti finansijske aktive i finansijske pasive, proizilazi da projektovani negativan gap, odnosno **nedostajuća likvidna sredstva Banke u periodu do 30 dana, iznose 110,6 mil. EUR-a**. Realno je očekivati da će u međuvremenu i nove obaveze dospjeti na naplatu.

Ročna uskladenost finansijske aktive i finansijske pasive (28.02.2009)- korigovana tokom kontrole

	1-7 dana	8-15 dana	16-30 dana	31-90 dana	91-180 dana	181-365 dana	1-5 godina	Preko 5 godina
Kumulativni gap	-25.970	-54.587	-	-	-	-	12.352	56.500
% izvora sredstava	-6,7%	-14,1%	-28,6%	-31,4%	-28,6%	-30,3%	3,2%	14,6%

III Podaci o finansijskom stanju Banke sa osvrtom na postupanje Banke po izrečenim mjerama Centralne banke

Ukupni krediti na 28.02.2009 iznose 405,1 mil.EUR-a i ostvaruju pad od 7 % u odnosu na kraj 2008 godine, kao i prema 31.01.2009.godine od 3,86%.

Kreditni portfolio Banke je loše strukturiran sa stanovišta rizika, uz rastući trend kredita koji kasne sa otplatom. Krediti koji kasne sa otplatom na 28.02.2009.godine iznose 81,3 mil.EUR-a i čine 20,06 % ukupnih kredita Banke, sa tendencijom daljeg rasta.

Kredit koji kasne sa otplatom**u 000 €**

	31.12.2008	31.01.2009	28.02.2009
Iznos	80.596	77.709	81.300
Kredit koji kasne / bruto krediti	18,52%	18,44%	20,06%

Depoziti Banke pokazuju kontinuirani trend pada. Na dan 28.02.2009.godine iznose 316,1 mil. EUR-a što je za 31,44% manje u odnosu na stanje depozita na 31.10.2008.godine.

Stanje depozita**n 000 €**

Datum	31.10.2008	31.12.2008	31.01.2009	28.02.2009*	Promjena (4/1)
	(1)	(2)	(3)	(4)	
Ukupni depoziti	455.645	358.727	337.955	316.082	-31,44%

**Podaci koji se mjesečno dostavljaju Centralnoj banci*

Bilans stanja Banke na 28.02.2009.godine

	31.12.2008	28.02.2009
AKTIVA		
Novčana sredstva i računi depozita kod depozitnih institucija	39.329	28.274
Kredit i poslovi lizinga	435.257	405.078
Minus: Rezerve za kreditne gubitke	18.290	25.514
Neto kredit i poslovi lizinga	416.967	379.564
Ostala aktiva	14.825	15.025
UKUPNA AKTIVA	471.121	422.863
PASIVA		
Depoziti	358.727	316.082
Ostale obaveze	72.216	75.395
Ukupan kapital	40.178	31.386
UKUPNA PASIVA	471.121	422.863

Na osnovu prezentiranih podataka iz bilansa stanja na 28.02.2009.godine evidentno je da je došlo do smanjena bilansne sume Banke u odnosu na 31.12.2008.godine za 48,3 mil. EUR-a ili 10,24%.

Preliminarni nalazi kontrole o izloženosti Banke kreditnom riziku i riziku likvidnosti ukazuju na mogućnost još nepovoljnije ocjene kreditnog rizika zbog pogoršanja kvaliteta aktive odnosno kreditnog portfolia Banke a što će dovesti do daljeg pogoršanja budućeg finansijskog stanja Banke koje se neće moći apsorbovati postojećim nivoom kapitala Banke.

Podsjećanja radi, prije nego što je Banci obezbijedena likvidnost iz kreditne podrške Vlade Crne Gore, Centralna banka je, pored ostalih mjera i aktivnosti, Banci eksplicitno naložila Rješenjem, br. 0104-5723/1 od 12.12.2008. godine, da sačini Plan namjenskog korišćenja sredstava obezbijedenih kreditnom podrškom Vlade Crne Gore, prihvatljiv za Centralnu banku, s tim da namjensko korišćenje navedenih sredstava može da uslijedi tek nakon ocjene Centralne banke o prihvatljivosti Plana.

Istim Rješenjem, takođe, imenovana su ovlašćena lica Centralne banke za neposredno praćenje sprovođenja izrečenih mjera, a naročito namjensko korišćenje novčanih sredstava obezbijedenih kreditnom podrškom Vlade Crne Gore, kao i utvrđena obaveza Banke o svakodnevnom izvještavanju o sprovođenju izrečenih mjera navedenih ovlašćenih lica. Međutim, Banka je, i pored brojnih preporuka Centralne banke o preduzimanju dodatnih aktivnosti, namjeni i dinamici korišćenja sredstava obezbijedenih kreditnom podrškom, koristila novčana sredstva po sopstvenom nađenju, a tek naknadno izvještavala ovlašćena lica Centralne banke o realizovanim naložima.

Naime, na prethodno opisani način, ovlaštena lica Centralne banke su zapravo bila onemogućena da neposredno prate korišćenje novčanih sredstava obezbijedenih kreditnom podrškom Vlade. Evidentno je utvrđeno da je, i pored obezbijedenih likvidnih sredstava iz osnova kreditne podrške Vlade Crne Gore i izmirivanja obaveza Banke prema povjeriocima, rizik likvidnosti Banke i dalje izuzetno visok te je Centralna banka ocijenila neophodnim donošenje novog rješenja. Rješenjem, br. 0104-5899/1 od 24.12.2008. godine, pored izrečenih naloga i mjera - da Banka odmah prekine kreditnu aktivnost, aktivnost izdavanja kreditnih kartica, odobravanje prekoračenja na računima klijenata Banke i preuzimanje vanbilansnih obaveza izuzimajući izdavanje tenderskih i carinskih garancija, kao i preduzimanje aktivnosti za poboljšanje stanja, Banci je naložena prodaja dijela aktive Banke, kojom će se obezbijediti minimum 150 miliona likvidnih sredstava.

Međutim, i pored primjene mjera iz Zakona o mjerama za zaštitu bankarskog sistema, kao i preduzimanja mjera saglasno Zakonu o bankama, finansijsko stanje Banke se nije poboljšalo, već je takvo da je ugrožen nastavak njenog poslovanja. Banka ima prispjelih obaveza za plaćanje u iznosu od 75 mil. EUR-a, i nastavlja sa povećavanjem duga po osnovu neizvršenih naloga u domaćem i ino platnom prometu, u približnom iznosu od pola miliona EUR-a dnevno.

U Banci je, takođe, evidentno nefunkcionisanje sistema interne kontrole, dok funkcija interne revizije praktično ne postoji. Upravljanje bankom od strane Glavnog izvršnog direktora nije adekvatno, pa se može zaključiti da sistem nadzora nad poslovanjem Banke ne funkcioniše u skladu sa propisanim standardima.

Na osnovu naprijed navedenog, može se jasno zaključiti da je finansijsko stanje Banke značajno lošije nego što je bilo u trenutku odobravanja kreditne podrške i da joj je ugrožen nastavak poslovanja, obzirom da nelikvidnost traje neprekidno počev od 14. januara 2009. godine a da, po sili Zakona o stečaju i likvidaciji banaka, nelikvidnost koja traje duže od 90 dana neprekidno je razlog za otvaranje stečajnog postupka. S obzirom da je 14. april datum kada ističe rok od 90 dana neprekidne nelikvidnosti, očigledno je da prolongiranje otplate duga prema Ministarstvu finansija neće doprinijeti prevazilaženju teškog finansijskog stanja Banke.

Shodno tome, proizilazi zaključak da, ukoliko Ministarstvo finansija produži ugovor, a Banka ne obezbijedi, ili joj Država ne obezbijedi sredstva za nastavak poslovanja, onda kao jedino zakonsko rješenje preostaje stečaj ili likvidacija Banke.

**Zamjenik generalnog direktora
za poslove kontrole bankarskog sistema**

Mr. Velibor Milošević